

نظر دارند...

دنیای شبکه‌ها

عقیده

تفاوت طبقاتی در حریم شخصی؟

روهان ساماراجیوا

استاد مهمان در دانشگاه فنی دلفت هلند؛ مدیر برنامه‌های خارجی شبکه‌ی اینترنتی ابتکارات آموزشی برای اصلاحات در اقتصادهای شبکه‌ای؛ و مدیر عامل سابق مخابرات سریلانکا

اما همین شکل از نگرانی را نمی‌توانیم در سریلانکا بیابیم؛ کشوری که در آن به ازای هر صد نفر، کمتر از چهار خط تلفن وجود دارد.

هنگامی که مسأله‌ی حریم شخصی به شکل خاصی بروز یافت، مثلاً به شکل دسترسی تبعیض‌آمیز به جزئیات مکالمات تلفنی، مردم متوجه قضیه شدند و ابراز نگرانی کردند. این امر باعث شد که بخش‌نامه‌ای از سوی هیأت رسیدگی‌کننده تدوین شود که براساس آن ضمن تقویت شفاف‌سازی روند صدور صورت‌حساب‌ها، حریم شخصی نیز حفظ شود. در مباحثاتی که در کشورهای از لحاظ دیجیتالی محروم، بر سر سیاست‌گذاری‌ها صورت می‌گیرد، همواره بر این نکته تأکید می‌شود که محرک سیاست‌گذاری در زمینه حریم شخصی، نیروهای خارجی هستند. من در تدوین موادی از قوانین ارتباطی و اطلاعاتی برای دولت سریلانکا در اواخر دهه‌ی ۱۹۸۰، بیش از همه این گفته را متقاعدکننده یافتم که به جهت روابط تجاری ما با اروپا، سیاست‌های ما در زمینه‌ی حریم شخصی باید با استانداردهای اتحادیه اروپا منطبق باشد. اما توجه خارجی به تنهایی بنیان ضعیفی برای این سیاست‌گذاری‌هاست. برای کارساز بودن سیاست‌ها، حمایت‌های همگانی لازم است. طرفداران حفظ حریم شخصی، چه در داخل و چه در خارج از دولت، باید در مورد رسالت‌های خود بازاندیشی کنند؛ بخصوص در مورد وظیفه‌ای که در قبال آموزش همگانی دارند. آنچه من در هیأت رسیدگی‌کننده یاد گرفتم این بود که باید مصداق نگرانی‌های انتزاعی نسبت به حریم شخصی را در زندگی روزمره شهروندان نشان دهیم. این راهی است که از طریق آن می‌توان تفاوت نگاه به مسأله‌ی حریم شخصی را از میان برداشت. ■

تلفن‌های خانگی معمولاً روی کارت ویزیت‌های شغلی درج نمی‌شود. اما وضعیت در سریلانکا کاملاً برعکس است. کمتر کارت ویزیت سریلانکایی پیدا می‌شود که شماره تلفن خانه‌ی صاحب کارت روی آن درج نشده باشد. در روی تابلوی سازمان پزشکی قانونی در پایتخت سریلانکا، شماره‌ی تلفن خانه‌ی پزشک قانونی به چشم می‌خورد.

من در سال‌های ۱۹۹۸ و ۱۹۹۹ رئیس یک هیأت بررسی‌کننده‌ی پیشنهادهای عمومی در مورد بهبود وضعیت صورت‌حساب‌های مخابرات بودم. در همان جلسات بود که پیشنهاد شد جزئیاتی در مورد تماس‌های تلفنی در دسترس قرار گیرد؛ جزئیاتی که تا پیش از آن نه جمع‌آوری و نه فاش می‌شد. من حیرت کردم که از میان ۴۰۰ هیأت‌اعزای تنها یک هیأت به مسأله‌ی حریم شخصی اشاره کرد؛ آن هم اعتراض به توزیع صورت‌حساب‌های تلفنی بدون پاکت نامه. تا پیش از این رسیدگی همگانی، دست‌اندرکاران مخابرات جزئیات تماس‌ها را نه جمع‌آوری می‌کردند و نه ارائه می‌دادند. این وضعیت از نظر حفظ حریم شخصی خوب بود اما مایه‌ی ناراحتی بسیاری از مصرف‌کنندگان و باعث بحث‌وجدل‌هایی بر سر صورت‌حساب‌ها می‌شد. هیأت رسیدگی‌کننده باید تصمیم می‌گرفت که این اطلاعات بیشتر چگونه نمایش داده شود.

آیا این واقعیت‌ها نشان می‌دهد که حریم شخصی موضوعی غیرجهانشمول است؟ پژوهش‌های دانشگاهی خلاف آن را می‌گوید. ایروین آلتمن آمریکایی نشان داده که حریم شخصی ماهیتاً موضوعی فرافرهنگی است. آنچه بین فرهنگ‌ها متفاوت است شکل خاص نگرانی از بابت حریم شخصی است. این که در ایالات متحده شاهد آگاهی‌فزاینده در زمینه‌ی حریم شخصی در اینترنت هستیم، بسیار طبیعی است.

در ده سال گذشته، در کلام و تا اندازه‌ای در عمل، مسأله‌ی حریم شخصی، در کشورهای ثروتمند دگرگونی عظیمی یافته است. حریم شخصی، که روزگاری نگرانی کم‌اهمیت برخی آدم‌های دچار سوءظن شدید، شمرده می‌شد، امروز کانون مباحث دست‌اندرکاران تجارت الکترونیکی و جامعه‌ی اطلاعاتی است.

آیا این نگرانی منحصر به کشورهای ثروتمند است؟ آیا در کشورهایی که در بخش محروم دنیای دیجیتالی قرار دارند مسأله‌ی حریم شخصی در اینترنت و مخابرات یک نگرانی عمومی یا یک مسأله‌ی نیازمند سیاست‌گذاری نیست؟ آیا حریم شخصی، یک حق بشری غیرجهانشمول است؟ من به این پرسش‌ها از دو منظر می‌پردازم؛ از منظر یک دانشجوی علاقه‌مند به موضوع حریم شخصی و از منظر یک سیاست‌گذار سابق در این زمینه.

شواهد چندانی وجود ندارد که از روی آن بتوان میزان نگرانی عمومی از بابت حریم شخصی را در کشورهای تنگدست دریافت. واقعیت این است که این مسأله در سیاست‌گذاری‌های این کشورها جایگاه مهمی ندارد. مثلاً در سریلانکا، آنچه در اولویت قرار دارد مسأله‌ی جنگ داخلی، معضلات امنیتی ناشی از آن، هزینه‌ی سرسام‌آور زندگی و بیکاری است؛ نه مسأله‌ی حریم شخصی. حتی اگر بحث را به اینترنت و مخابرات محدود کنیم، در این عرصه هم احتمالاً مسأله‌ای که بیش از همه در اولویت قرار دارد مسأله‌ی دسترسی به تلفن است.

طرز برخورد با شماره‌ی تلفن می‌تواند نشانه‌ی میزان نگرانی از بابت حریم شخصی در عرصه‌ی مخابرات باشد. در بخش‌هایی از ایالات متحده، مثلاً در نوادا، بیش از ۵۰ درصد شماره‌تلفن‌های خانگی در کتابچه‌های راهنمای تلفن چاپ نمی‌شود. شماره